

Spółeczna odpowiedzialność biznesu w świetle analizy zawartości raportów niefinansowych spółek makrosektora produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa

WANDA SKOCZYLAS *

Streszczenie

Wobec dokonujących się dynamicznych zmian społecznych i w środowisku naturalnym bardziej niż kiedykolwiek liczy się społeczny wymiar działalności wzmocniony odpowiedzialnością i zaangażowaniem. Odpowiedzialność tak rozumiana to coś innego niż chciwość, filantropia czy marketing (Rojek-Nowosielska, 2017). Konsekwencją tego jest budowa relacji partnerskich oparta na komunikacji między organizacją a istotnymi interesariuszami, wpisanie inicjatyw społecznych i dotyczących ochrony środowiska do strategii przedsiębiorstwa i ich realizacja. Przejrzystej komunikacji służą zapisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE i ich transpozycja poprzez zmianę ustawy o rachunkowości wprowadzające w stosunku do zdefiniowanej grupy podmiotów obowiązek raportowania niefinansowego. Celem artykułu jest identyfikacja i ocena realizowanych strategii społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw na podstawie wskaźników profilowych i szczegółowych prezentowanych w raportach niefinansowych spółek makrosektora 400: produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa, sporządzonych według standardu GRI 4 za 2017 rok. Przedmiotem badania były wyodrębnione oświadczenia w sprawozdaniu z działalności lub odrębne sprawozdania 14 spółek spełniających wymóg porównywalności. W badaniach wykorzystano metodę analizy literatury, metodę dedukcji, porównawczą analizę wskaźników struktury raportowanych przez badane spółki i wskaźników struktury standardu GRI 4 oraz wskaźniki natężenia. Wyniki przeprowadzonej analizy potwierdziły wartość poznawczą raportów niefinansowych w ocenie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju przez wszystkich interesariuszy. Pokazały jednak potrzebę doskonalenia zawartości tych raportów, a w tym szerszej publikacji wskaźników szczegółowych, ilościowych, wyprzedzających i ich wzajemnego powiązania.

Słowa kluczowe: społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa, raportowanie niefinansowe.

Abstract

Corporate social responsibility in the light of the content of non-financial reports of construction-assembly production macro-sector companies

In the situation of dynamic changes in society and in the natural environment, the social dimension of activity, Guided by responsibility and commitment, matters more than ever before. Responsibility understood in this way is something other than greed, philanthropy or marketing (Rojek-Nowosielska, 2017). The consequence of this is building partner relationships based on communication between the

* Prof. dr hab. Wanda Skoczylas, Uniwersytet Szczeciński, Instytut Rachunkowości, Katedra Pomiaru Dokonań i Controllingu, ORCID 0000-0002-8718-7124, wanda.skoczylas@usz.edu.pl

organization and relevant stakeholders, and inclusion of social and environmental initiatives into the company's strategy and their implementation. Transparent communication is promoted by the provisions of the Directive of the European Parliament and of the Council 2014/95 / EU and their transposition through amendment of the Accounting Act, introducing the obligation of non-financial reporting for a defined group of entities. The aim of the article is to identify and evaluate the corporate social responsibility strategies implemented on the basis of profile and detailed indicators presented in non-financial reports of companies of macro-sector 400: industrial and construction-assembly production, prepared according to the GRI 4 standard for 2017. The study included analysis of selected statements in reports on operations or separate reports of 14 companies that met the requirement of comparability. The research methods used include literature analysis, deduction, comparative analysis of structure indicators reported by the examined companies and GRI 4 structure indicators as well as indicators of intensity. The results of the conducted analysis confirmed the cognitive value of non-financial reports in assessing the implementation of the sustainable development strategy by all stakeholders. However, they showed the need to improve the content of these reports, including the wider publication of detailed, quantitative and leading indicators, and their interrelationship.

Keywords: corporate social responsibility, non-financial reporting.

Wprowadzenie

Wobec pojawiających się i dynamicznie narastających niekorzystnych zjawisk społecznych także w środowisku naturalnym zmienia się podejście do sposobu prowadzenia działalności gospodarczej i jej wpływu na otoczenie. Coraz liczniejsza grupa podmiotów akceptuje i wdraża zarządzanie społeczną odpowiedzialnością. Społeczna odpowiedzialność biznesu ze względu na swoją pojemność oraz mutidyscyplinarność jest różnie rozumiana i definiowana. Według normy ISO 26000 jest to odpowiedzialność organizacji za wpływ podejmowanych przez nią decyzji i działań na społeczeństwo i środowisko poprzez przejrzyste i etyczne postępowanie, które:

- przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, w tym zdrowia i dobrobytu społeczeństwa;
- uwzględnia oczekiwania interesariuszy (osób lub grup, które są zainteresowane decyzjami lub działaniami organizacji);
- jest zgodne z obowiązującym prawem i spójne z międzynarodowymi normami postępowania;
- jest zintegrowane z działaniami organizacji i praktykowane w jej działaniach podejmowanych w obrębie jej sfery oddziaływania (ISO 26000).

Wdrożenie zarządzania społeczną odpowiedzialnością stymulowane jest potencjalnymi korzyściami, takimi jak m.in.: osiągnięcie przewagi konkurencyjnej, budowa reputacji, poprawa relacji z istotnymi interesariuszami oraz zdolności pozyskiwania i zatrzymywania klientów, pracowników, a także większego ich zaangażowania, tworzenie wartości przedsiębiorstwa, rozwój kultury organizacji i kultury informacji. Rozwój kultury informacji jest rezultatem własnych inicjatyw podejmowanych przez przedsiębiorstwo

ale też wynika z przyjętych regulacji w tym zakresie. Regulacje te – co wynika z istoty społecznej odpowiedzialności – dotyczą przede wszystkim raportowania ujawnień niefinansowych.

Celem artykułu jest identyfikacja i ocena realizowanych strategii społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw na postawie wskaźników profilowych i szczegółowych prezentowanych w raportach niefinansowych spółek makrosektora produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa sporządzonych według standardu GRI 4 za rok 2017.

Realizując tak sformułowany cel pracy – tytułem wprowadzenia w problematykę badawczą – dokonano przeglądu obowiązujących regulacji oraz wyników wcześniej przeprowadzonych badań w kraju i za granicą. Badanie przeprowadzono na próbie 14 raportów niefinansowych celowo dobranych spółek, wyłonionych z najliczniejszego megasektora podmiotów objętych obowiązkiem raportowania w trakcie badań prowadzonych przez Ministerstwo Finansów i spełniających wymóg porównywalności. W badaniu wykorzystano metodę dedukcyjną, porównawczą analizę wskaźników struktury raportowanych przez badane spółki i wskaźników struktury standardu GRI 4 oraz wskaźniki natężenia. Pozwoliło to na identyfikację istotnych działań podejmowanych przez badane przedsiębiorstwa w realizacji strategii społecznej odpowiedzialności biznesu, a w dalszej kolejności ich ocenę.

1. Przegląd regulacji i dotychczasowych badań w zakresie raportowania niefinansowego

W trosce o zwiększenie przejrzystości, porównywalności oraz spójności informacji niefinansowych prezentowanych w raportach rocznych zmodyfikowano dotychczas obowiązujące regulacje lub też opracowano i wdrożono nowe międzynarodowe lub krajowe. Obecnie obowiązującą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE w sprawie ujawniania informacji niefinansowych i polityki różnorodności z dnia 22 października 2014 roku (Dyrektywa, 2014) poprzedziło szereg wcześniejszych uregulowań zawierających odpowiednie zalecenia¹. Stosownie do regulacji międzynarodowych wprowadzono zmiany w polskich przepisach (Ustawa o zmianie ustawy o rachunkowości, 2017; Rozporządzenia Ministra Finansów, 2016) oraz w Krajowych Standardach Rachunkowości (Komunikat Ministra Rozwoju i Finansów, 2018). W punkcie 9 preambuły dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE wskazano również krajowe, unijne i międzynarodowe zasady ramowe, takie jak: system ekzarządzania i audytu (EMAS), inicjatywa ONZ Global Compact, wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka wdrażające ramy ONZ „Ochrona, poszanowanie i naprawa”, wytyczne Organizacji Współpracy Regionalnej i Rozwoju (OECD)

¹ Należą do nich: IV dyrektywa Rady, rekomendacja 2001/453/EC, dyrektywa 2003/51/WE, dyrektywa 2006/46/WE, komunikaty: *Akt o jednolitym rynku* i *Odnowiona strategia UE na lata 2011–2014*, dyrektywa 2013/34/UE

dla przedsiębiorstw wielonarodowych, norma Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej ISO 26000, trójstronna deklaracja zasad Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej oraz Globalna Inicjatywa Sprawozdawcza (GRI). Ze względu na to, że lista standardów nie została zamknięta istnieje możliwość wykorzystania też standardów opracowanych m.in. przez: Międzynarodową Radę ds. Raportowania Zintegrowanego (IIRC), Międzynarodową Radę Standardów Rachunkowości na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (SASB), Accountability (AA), Europejską Federację Stowarzyszeń Analityków Finansowych (EFFAS) oraz normy ISO 26000 czy też standardu krajowego SIN. Bogata oferta opracowanych standardów jest podstawą ich klasyfikacji. E. Śniezek i in. (2018, s. 76), dokonując ich omówienia przedstawiły podział standardów zaproponowany przez B. Rok (2013, s. 41) i M. Krukowską (2012, s. 73–77) na: procesowe, wyników, certyfikowane, przeglądów, a także podział na międzysektorowe i sektorowe standardy mające oficjalny status normy oraz programy i inicjatywy niestandardyzowane przedstawione w pracach M. Żmigały (2013, s. 49–50), J. Samelaka (2013, s. 36–76) i A. Szadziwskiej (2014, s. 97–104). Standardy zawierające aspekty zrównoważonego rozwoju i zagadnienia dotyczące społecznej odpowiedzialności zostały również sklasyfikowane na:

- standardy zawierające ogólne zasady i kodeksy praktyk, np. UN Global Compact, Kodeks podstawowy ETI, wytyczne Amnesty International, Globalne zasady odpowiedzialności społecznej Sullivana, wytyczne OECD, WHO/ UNICEF, ECCR /ICCR;
- systemy zarządzania i certyfikacji: CERTIFICAÇÃO SA 8000 – RESPONSABILIDADE SOCIAL, ISO 9001, ISO 14001, ISO 26000, EMAS, EU Ecolabel, FSC;
- wskaźniki ratingowe: Dow Jones Global Sustainability Index, ECPI Euro Ethical Equity, seria indeksów FTSE4Good, ASPI Eurozone® index, indeks RESPECT na GPW w Warszawie;
- założenia rachunkowości i raportowania: GRI, AA1000APS i AA1000AS (Perrini, 2005 za: Peršić, Halmi, 2016, s.185).

Wprowadzony obowiązek raportowania niefinansowego oraz zestaw instrumentarium w postaci różnorodnych standardów tworzą obecnie coraz lepsze warunki do prowadzenia badań w zakresie zawartości prezentowanych raportów i tym samym spełnienia oczekiwań interesariuszy odnośnie do sposobu realizacji ich celów. Zakres prowadzonych badań, ze względu na ich znaczenie oraz dokonującą się ewolucję oczekiwań interesariuszy nieustannie się zmienia. W literaturze wyodrębniono cztery etapy rozwoju zakresu raportowania stosownie do zmieniających się oczekiwań interesariuszy, a więc:

Okres 1. do późnych lat 60. XX wieku, gdzie oprócz raportowania osiągniętego zysku zaczęto ujawniać zasoby oraz zaangażowanie społeczne.

Okres 2. do późnych lat 70., w którym, w celu oceny negatywnych skutków prowadzonej działalności gospodarczej zaczęto publikować informacje odnośnie do uczciwych praktyk biznesowych oraz zaangażowania społecznego, a także pierwsze informacje środowiskowe.

Okres 3. do późnych lat 90. charakteryzuje się raportowaniem informacji środowiskowych, obok informacji ekonomicznych i społecznych, chociaż bez wzajemnego ich powiązania.

Okres 4. trwający do dziś, a ostatnio zdefiniowany zapisami dyrektywy 2014/95/UE. Dyrektywa ta wymaga raportowania realizacji strategii zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do zagadnień społecznych i pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji i łapownictwu. Istotny jest fakt, że raportowanie niefinansowe, pozwalające interesariuszom analizować realizację społecznej odpowiedzialności jest ostatnim etapem prac obejmujących opracowanie strategii, zdefiniowanie kluczowych czynników sukcesu, definicję celów w każdym z obszarów i pomiar dokonań umożliwiających ich kontrolę i zarządzanie zmianami (Śnieżek i in., 2018, s. 81).

Rozwojowi raportowania niefinansowego towarzyszył wzrost liczby i zakresu prowadzonych badań odnośnie do ujawnień przez przedsiębiorstwa. Dotyczyły one przede wszystkim zakresu prezentowanych treści ich powiązania z wielkością przedsiębiorstwa, branżą, relacji z rentownością przedsiębiorstwa, powiązania z teoriami społeczno-politycznymi, czy jakości². Wcześniejsze badania w ostatnim czasie uzupełnione zostały o prace: A. Szadziwskiej i in. (2018, s. 65–96), które poszukiwały odpowiedzi na pytania: 1) Jaki jest stan dokonywanych ujawnień niefinansowych przez spółki giełdowe w Polsce? 2) Jakie istnieją różnice w raportowaniu informacji niefinansowych przez firmy z różnych branż? 3) Jakie czynniki wpływają na ujawnianie informacji niefinansowych?. E. Walińska i in. (2018, s. 167–190) podjęli próbę klasyfikacji raportu zintegrowanego jako raportu finansowego bądź niefinansowego poprzez analizę jego zawartości informacyjnej, a także ustalenia, jak zmieniała się forma raportu zintegrowanego oraz jakie relacje występowały między nim a sprawozdaniem finansowym i sprawozdaniem z działalności w latach 2013–2016. M. Węgrzyńska i in. (2018, s. 191–210) wskazali istotne obszary ujawnień informacji niefinansowych w sprawozdaniu finansowym gospodarstwa rolnego, w aspekcie obowiązującej w tym zakresie praktyki gospodarczej oraz regulacji prawnych oraz określenia i klasyfikacji zakresu ujawnień informacji niefinansowych. M. Lament (2019) na podstawie opracowanej własnej metodyki badania dokonała identyfikacji zależności pomiędzy raportowaniem niefinansowym w obszarze działań społecznie odpowiedzialnych a wynikami finansowymi zakładów ubezpieczeń. Badania w tym zakresie w Polsce prowadzone były również przez Ministerstwo Finansów (Raportowanie 2019) CSFInfo, SEG (2019), NAVIGATOR CAPITAL GROUP (2019). W literaturze niemieckiej ukazały się m.in. prace: M. Wenke i F. Gogoll (2017) A. Kleinfeld, A. Martens (2018), P. Heinricha (2018), R. Altenburger, R. Schmidpeter (2018).

² Przegląd badań zagranicznych i krajowych dotyczących analizy ujawnień niefinansowych w różnych formach zaprezentowany został m.in. w pracach: J. Krasodomska (2015, s. 77–92), D. Garstecki (2015, s. 129–143), B. Bek-Gaik, B. Rymkiewicz (2015, s. 60–83; 2016, s. 767–785), B. Bek-Gaik (2017, s. 9–28), E. Śnieżek i in. (2018, s. 79–92).

Dokonany przegląd badań teoretycznych i empirycznych potwierdził ich zróżnicowany zakres tematyczny i podmiotowy. Szczególna uwaga i potrzeba badań naukowych dotyczy struktury ujawnianych informacji niefinansowych, jako podstawy oceny społecznej odpowiedzialności organizacji przez zainteresowane osoby.

2. Założenia metodyczne analizy zawartości raportów niefinansowych

Przedmiotem analizy realizacji strategii społecznej odpowiedzialności były raporty niefinansowe sporządzone za rok 2017 przez spółki zobowiązane do tego typu publikacji zapisami ustawy o rachunkowości z makrosektora 400: produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa. Wybór tego sektora, co wynikało z badań prowadzonych przez Ministerstwo Finansów, podyktowany był największą liczebnością spółek objętych obowiązkiem raportowania (Aneks 2019, s. 56–57). W celu zachowania porównywalności z 24 spółek do analizy przyjęto te, których wyodrębnione oświadczenia w sprawozdaniu z działalności lub odrębne sprawozdania sporządzane były zgodnie ze standardem GRI 4 lub standardem GRI 4 oraz SIN. W ten sposób wyodrębniono 14 spółek, a więc: ELEKTROBUDOWA S.A., FAMUR S.A., ŚNIEŻKA S.A., KONSORCJUM Stali S.A., Grupa MIRBUD S.A., MOSTOSTAL ZABRZE S.A., Grupa Kapitałowa Polimex Mostostal S.A., Grupa Kapitałowa REPOL S.A., SECO/WARWICK S.A., Grupa Kapitałowa TORPOL S.A. 19. TRAKCJA PRKiI S.A., UNIBEP S.A., WIELTON S.A., ZPUE S.A. 24.

Standard GRI 4 zawiera uzgodnione na forum międzynarodowym wskaźniki i mierniki odzwierciedlające najważniejsze dla danej organizacji kwestie dotyczące zrównoważonego rozwoju. Proces definiowania treści raportu dokonywany jest z uwzględnieniem następujących zasad:

1. Uwzględnianie interesariuszy. Organizacja powinna zidentyfikować swoich interesariuszy i wyjaśnić, jak odpowiada na ich uzasadnione oczekiwania i potrzeby.
2. Kontekst zrównoważonego rozwoju. Raport powinien prezentować wyniki organizacji w szerszym kontekście zrównoważonego rozwoju.
3. Istotność. Raport powinien dotyczyć aspektów, które odzwierciedlają znaczący wpływ ekonomiczny, środowiskowy i społeczny organizacji lub znacząco wpływają na oceny i decyzje interesariuszy.
4. Kompletność. Raport powinien uwzględniać zasięg istotnych aspektów i ich granic w sposób wystarczający, aby odzwierciedlić ich znaczący ekonomiczny, środowiskowy i społeczny wpływ oraz aby umożliwić interesariuszom ocenę wyników organizacji w okresie objętym raportowaniem (Wytyczne, s. 16).

Podstawą oceny były, uznane przez raportujących i wynikające z ich strategii, istotne wskaźniki mieszczące się w grupie:

- 1) wskaźników profilowych w wersji podstawowej, a w tym wskaźniki odzwierciedlające zakres realizowanej strategii i analizy, profil organizacji, zidentyfikowane istotne

aspekty i ich granice, zaangażowanie interesariuszy, profil raportu, ład organizacyjny oraz etykę;

- 2) wskaźników szczegółowych obejmujących informacje o podejściu do zarządzania, wskaźniki w kategoriach ekonomicznej, środowiskowej i społecznej z dalszym podziałem na wskaźniki w podkategoriach: praktyki zatrudniania i godnej pracy, prawa człowieka, społeczeństwo, odpowiedzialność za produkt (Wytyczne, s. 20–83).

Przedmiotem oceny był dany wskaźnik niezależnie od tego, ile szczegółowych jego postaci wykorzystano do odzwierciedlenia na przykład zużycia energii wewnątrz organizacji. W sumie przedmiotem oceny było 127 wskaźników standardu GRI 4 w każdej spółce. Oceny dokonano na podstawie porównawczej analizy wskaźników struktury raportowanych przez badane spółki i wskaźników struktury standardu GRI 4 oraz wskaźników natężenia będących relacją raportowanych wskaźników przez spółki do możliwego zakresu raportowania określonego przez standard GRI 4.

3. Wyniki przeprowadzonego badania

Struktura standardu GRI 4 – jak przedstawiono – pozwala w pierwszej kolejności zapoznać się z organizacją, a w tym: ze znaczeniem zrównoważonego rozwoju dla organizacji i podjętymi działaniami w celu jego realizacji, cechami charakterystycznymi i skalą organizacji, ładem organizacyjnym i etyką. Pierwsza grupa wskaźników, a więc wskaźniki profilowe, umożliwia również odniesienie się do raportu jako źródła informacji. W tej części znajdują się też wskaźniki opisujące proces, który organizacja przeprowadziła w celu zdefiniowania treści raportu, zidentyfikowania istotnych aspektów i ich granic, zestawienia danych, zaangażowania interesariuszy (nie tylko w celu sporządzenia raportu) oraz profilu raportu.

W ocenie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju, a w tym społecznej odpowiedzialności biznesu, dużą wagę mają wskaźniki szczegółowe, informujące o istotnych aspektach, odzwierciedlających znaczący wpływ organizacji na środowisko i społeczeństwo lub znacząco oddziałujących na oceny i decyzje interesariuszy. Odniesienie się do przedstawionych treści umożliwia poznanie struktury podstawowych dwóch grup wskaźników (tab. 1).

Tabela 1. Wskaźniki profilowe i wskaźniki szczegółowe

Wskaźniki	Łączna liczba raportowanych wskaźników	Udział w %	Liczba wskaźników w GRI 4	Udział w %	W proporcji do zakresu GRI w %*
Profilowe	323	50,9	34	26,8	67,9
Szczegółowe	311	49,1	93	73,2	23,9
Razem	634	100,0	127	100,0	35,7

* Wskaźnik natężenia raportowanych treści w stosunku do ich zakresu w standardzie.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, zawartość raportów badanych spółek makrosektora 400 różni się istotnie od tej wynikającej ze standardu GRI. W dialogu z otoczeniem szeroko prezentowany jest profil przedsiębiorstwa i proces przygotowania raportu, które szerzej przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wskaźniki profilowe

Wskaźniki	Łączna liczba raportowanych wskaźników	Udział w %	Liczba wskaźników w GRI 4	Udział w %	W proporcji do zakresu GRI w %
Strategia i analiza	14	4,3	1	2,9	100,0
Profil organizacji	155	48,0	14	41,2	79,1
Zidentyfikowane istotne aspekty oraz odpowiadające im granice	33	10,2	7	20,6	33,7
Zaangażowanie interesariuszy	43	13,3	4	11,8	76,8
Profil raportu	51	15,8	6	17,6	60,7
Ład organizacyjny	14	4,3	1	2,9	100,0
Etyka	13	4,0	1	2,9	92,9
Razem	323	100,0	34	100,0	67,9

Spółki, co potwierdzają wskaźniki profilowe w wersji podstawowej, w pełni deklarują realizację strategii zrównoważonego rozwoju lub społecznej odpowiedzialności biznesu i prezentują kluczowe uwarunkowania prowadzonej działalności, ryzyko, szanse oraz ład organizacyjny (100%). Szeroko raportowano wartości organizacji, jej zasady, standardy i normy zachowania ujęte w postaci kodeksów postępowania oraz kodeksów etyki. W nieco mniejszym tylko stopniu prezentowano też profil organizacji, a więc: nazwę organizacji, jej lokalizację, formę własności i formę prawną, podstawowe marki, produkty i usługi, liczbę krajów, w których działa organizacja i obsługiwane rynki, skalę organizacji, łańcuch dostaw oraz procesy zaangażowania interesariuszy w okresie objętym raportowaniem.

Strukturę publikowanych informacji przez badane spółki o istotnych aspektach, odzwierciedlających znaczący wpływ organizacji gospodarkę, na środowisko naturalne i społeczeństwo lub znacząco oddziałujących na oceny i decyzje interesariuszy na tle benchmarku GRI 4 przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Wskaźniki szczegółowe

Wskaźniki	Łączna liczba raportowanych wskaźników	Udział w %	Liczba wskaźników w GRI 4	Udział w %	W proporcji do zakresu GRI w %
Informacje dotyczące podejścia do zarządzania	14	4,5	1	1,1	100,0
Wyniki ekonomiczne	24	7,7	9	9,7	19,0
Aspekty środowiskowe	105	33,8	35	37,6	21,4
Aspekty społeczne	168	54,0	48	51,6	25,0
Razem	311	100,0	93	100,0	23,9

Ta grupa wskaźników ma duże znaczenie w ocenie społecznej odpowiedzialności biznesu. Z badania wynika, że zakres informacji umożliwiających ocenę podjętych działań realizujących zadeklarowaną strategię w porównaniu do uzgodnionego w standardzie obejmuje jedynie około ¼ możliwych aspektów, a więc 25,0% aspektów społecznych i 21,4% aspektów środowiskowych.

Działania w zakresie środowiska naturalnego szczegółowo charakteryzują wskaźniki środowiskowe (tab. 4).

Tabela 4. Wskaźniki środowiskowe

Wskaźniki	Łączna liczba raportowanych wskaźników	Udział w %	Liczba wskaźników w GRI 4	Udział w %	W proporcji do zakresu GRI w %
Materiały/Surowce	10	9,5	2	5,7	35,7
Energia	20	19,0	5	14,3	28,6
Woda	2	1,9	3	8,6	4,8
Bioróżnorodność	11	10,5	4	11,4	19,6
Emisje	29	27,6	7	20,0	29,6
Ścieki i odpady	8	7,6	5	14,3	11,4
Produkty i usługi	3	2,9	2	5,7	10,7
Zgodność z regulacjami	10	9,5	1	2,9	71,4
Transport	0	0,0	1	2,9	0,0
Ogólne	1	1,0	1	2,9	7,1
Ocena środowiskowa dostawcy	4	3,8	2	5,7	14,3
Mechanizmy skargowe dotyczące kwestii środowiskowych	5	4,8	1	2,9	35,7
Wysokość opłat za korzystanie ze środowiska	2	1,9	1	2,9	14,3
Razem	105	100,0	35	100,0	21,4

Działania spółek ukierunkowane na ochronę środowiska naturalnego dotyczą najczęściej emisji gazów cieplarnianych, zużycia energii, wykorzystania materiałów i surowców, bioróżnorodności. Spółki częściej pokazują same wielkości, np. emisji i ewentualnie jej zmiany w czasie. Tylko w nielicznych przypadkach dzielą się informacjami na temat skuteczności podjętych działań, np. odnośnie redukcji emisji gazów cieplarnianych. Najpełniej w stosunku do zakresu określonego standardem prezentowane są bardzo mało zróżnicowane aspekty takie, jak zgodności z regulacjami (71,4), materiały i surowce (35,7%) i mechanizmy skargowe dotyczące kwestii środowiskowych (35,7%). Bardzo rzadko raportowano działania w zakresie gospodarki wodnej czy opłat za korzystanie ze środowiska. Nie raportowano wpływu transportu produktów i innych towarów potrzebnych do prowadzenia przez organizację działalności oraz transportu pracowników na środowisko. Można więc sądzić, że tego typu działania nie są uwzględniane w strategii społecznej odpowiedzialności.

Strukturę najszerzej prezentowanych wskaźników szczegółowych, istotnych z punktu widzenia oceny społecznej odpowiedzialności, a więc wskaźników dotyczących społeczeństwa ilustrują dane zawarte w tabeli 5.

Tabela 5. Wskaźniki dotyczące społeczeństwa

Wskaźniki	Łączna liczba raportowanych wskaźników	Udział w %	Liczba wskaźników w GRI 4	Udział w %	W proporcji do zakresu GRI w %
Praktyki zatrudniania i godnej pracy	82	48,8	16	33,3	36,6
Zatrudnienie	23	13,7	3	6,3	54,8
Stosunki pomiędzy pracownikami a kadrą zarządzającą	4	2,4	1	2,1	28,6
Bezpieczeństwo i higiena pracy	23	13,7	4	8,3	41,1
Szkolenia i edukacja	15	8,9	3	6,3	35,7
Różnorodność i równość szans	6	3,6	1	2,1	42,9
Równość wynagrodzenia kobiet i mężczyzn	7	4,2	1	2,1	50,0
Ocena dostawcy pod kątem praktyk zatrudniania	3	1,8	2	4,2	10,7
Mechanizmy skargowe dotyczące praktyk zatrudniania	1	0,6	1	2,1	7,1
Prawa człowieka	23	13,7	12	25,0	13,7
Inwestycje	3	1,8	2	4,2	10,7
Niedyskryminowanie	5	3,0	1	2,1	35,7
Wolność zrzeszania się i zawierania układów zbiorowych	2	1,2	1	2,1	14,3
Praca dzieci	3	1,8	1	2,1	21,4
Praca przymusowa lub obowiązkowa	4	2,4	1	2,1	28,6
Praktyki w zakresie bezpieczeństwa	0	0,0	1	2,1	0,0
Prawa ludności rdzennej	0	0,0	1	2,1	0,0
System oceny okresowej	1	0,6	1	2,1	7,1
Ocena dostawcy pod kątem poszanowania praw człowieka	4	2,4	2	4,2	14,3
Mechanizmy skargowe dotyczące praw człowieka	1	0,6	1	2,1	7,1
Społeczeństwo	38	22,6	11	22,9	24,7
Społeczności lokalne	7	4,2	2	4,2	25,0
Zapobieganie korupcji	13	7,7	3	6,3	31,0
Zasady dotyczące udziału w życiu publicznym	7	4,2	1	2,1	50,0

Ciąg dalszy tabeli 5

Wskaźniki	Łączna liczba raportowanych wskaźników	Udział w %	Liczba wskaźników w GRI 4	Udział w %	W proporcji do zakresu GRI w %
Zachowania antykonkurencyjne	4	2,4	1	2,1	28,6
Zgodność z regulacjami	5	3,0	1	2,1	35,7
Ocena dostawcy pod kątem kwestii społecznych	1	0,6	2	4,2	3,6
Mechanizmy skargowe dotyczące wpływu społecznego	1	0,6	1	2,1	7,1
Odpowiedzialność za produkt	25	14,9	9	18,8	19,8
Zdrowie i bezpieczeństwo klientów	8	4,8	2	4,2	28,6
Znakowanie produktów i usług	8	4,8	3	6,3	19,0
Komunikacja marketingowa	3	1,8	2	4,2	10,7
Prywatność klienta	2	1,2	1	2,1	14,3
Zgodność z regulacjami	4	2,4	1	2,1	28,6
Razem	168	100,0	48	100,0	25,0

Przedstawione obliczenia pozwoliły ustalić, że w realizacji strategii społecznej odpowiedzialności największe znaczenie nadaje się działaniom zaliczanym do podkategorii praktyki zatrudniania i godnej pracy. Udział tej grupy wskaźników (48,8%) jest znacznie większy niż wynika to ze struktury standardu GRI 4 (33,3%). Szczególną uwagę zwraca się na problemy dotyczące zatrudnienia w różnych przekrojach, bezpieczeństwa i higieny pracy, równość wynagrodzenia kobiet i mężczyzn, czy różnorodność i równość szans oraz szkolenia i edukacji. Drugie pod względem znaczenia zajmują działania dotyczące społeczeństwa, a w tym szczególnie w zakresie zapobiegania korupcji, zasad dotyczących udziału w życiu publicznym czy zgodności z regulacjami. Mniejsze znaczenie przypisywane jest odpowiedzialności za produkt, a zwłaszcza poszanowaniu praw człowieka. W pierwszym z wymienionych obszarów raportuje się przede wszystkim działania w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa klientów, zgodności z regulacjami oraz znakowania produktów i usług. W drugim odpowiednio niedyskryminowanie oraz pracę przymusową i obowiązkową oraz pracę dzieci.

Reasumując wyniki przeprowadzonego badania można stwierdzić, że zakres prezentowanych wskaźników pozwala interesariuszom dobrze poznać – co potwierdziły wskaźniki z pierwszej grupy – profil organizacji. Wężiej natomiast raportowany jest bezpośredni i pośredni wpływ działalności na społeczeństwo i środowisko naturalne w stosunku do zakresu określonego standardem GRI 4. Najszerzej raportowano wielkość zatrudnienia i jego strukturę w różnych przekrojach, aspekty godnej pracy, zasady udziału w życiu publicznym, zgodności z regulacjami, a w zakresie środowiska naturalnego wykorzystywanie materiałów/surowców, emisja gazów cieplarnianych, zużycie energii oraz bioróżnorodność. Publikacja tej grupy wskaźników z całą pewnością – wobec zmiany klimatu – będzie musiała ulec zwiększeniu. W strukturze prezentowanych

wskaźników dominowały wskaźniki jakościowe, opisowe, które trudniej jest weryfikować i kontrolować niż ma to miejsce w przypadku wskaźników ilościowych. W dużej części są to też wskaźniki opóźnione, a nie wyprzedzające. Wartość poznawcza tych ostatnich wyraża się w tym, że odzwierciedlają osiągnięcie celu, podjęte działania dla ich realizacji czy poziom spełnienia oczekiwań interesariuszy (Niemiec, 2019, s. 39–40).

Wnioski końcowe

Przedstawione wyniki przeprowadzonych badań pozwalają stwierdzić, że odpowiedzialność w wymiarze społecznym jest w dużym stopniu realizowana przez badane spółki makrosektora 400: produkcja przemysłowa i budowlano-montażowa. Spółki te – spełniając ustawowy obowiązek – publikują raporty niefinansowe i tym samym prowadzą transparentną politykę informacyjną. Mają sformułowane polityki odnośnie do zagadnień ochrony środowiska i społeczeństwa oraz prezentują rezultaty stosowania tych polityk, ryzyko im towarzyszące oraz sposoby zarządzania tym ryzykiem. Kierują się w swoich działaniach – co potwierdziły wskaźniki profilowe – wartościami organizacji, zasadami, standardami i normami zachowania ujętymi w kodeksach postępowania czy w kodeksach etyki. Realizują zarządzanie przez wartości i budowę kultury organizacyjnej. Prowadzą dialog z interesariuszami, przyjmują odpowiedzialność za pracowników i kontrahentów w łańcuchu dostaw oraz prowadzą monitoring w zakresie oddziaływania organizacji na środowisko naturalne. Ocena zawartości raportów niefinansowych pozwoliła zidentyfikować też, realizowane w mniejszym wymiarze, działania przedsiębiorstw w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa klientów, zgodności z regulacjami oraz znakowania produktów i usług w trosce o zdrowie i dobrobyt społeczeństwa.

Wyniki przeprowadzonej analizy potwierdziły wartość poznawczą raportów niefinansowych w ocenie realizacji strategii zrównoważonego rozwoju przez wszystkich interesariuszy. Pokazały jednak potrzebę doskonalenia zawartości tych raportów, a w tym szerszej publikacji wskaźników szczegółowych, ilościowych, wyprzedzających i ich wzajemnego powiązania.

Literatura

- Altenburger R., Schmidpeter R. (2018), *CSR und Familienunternehmen: Gesellschaftliche Verantwortung im Spannungsfeld von Tradition und Innovation*, Springer-Verlag Berlin-Heidelberg.
- Bek-Gaik B., Rymkiewicz B. (2015), *Sprawozdawczość zintegrowana w praktyce polskich spółek giełdowych*, [w:] B. Micherda (red.), *Sprawozdawczość i rewizja finansowa: uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i regulacyjne*, (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Kraków, s. 60–83.
- Bek-Gaik B., Rymkiewicz B. (2016), *Tendencje rozwoju sprawozdawczości zintegrowanej w praktyce polskich spółek giełdowych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse. Rynki Finansowe. Ubezpieczenia”, 1 (79), s. 767–785.
- Bek-Gaik B. (2017), *Sprawozdawczość zintegrowana – przegląd badań*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 92 (148), s. 9–28.
- Garstecki D. (2015), *Raportowanie zintegrowane w teorii oraz praktyce polskich spółek*, [w:] J. Krasodomska, K. Świetla (red.), *Współczesne uwarunkowania sprawozdawczości i rewizji finansowe*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, s. 129–143.

- Heinrich P. (Hrsg.) (2018), *CSR und Kommunikation. Unternehmerische Verantwortung überzeugend vermitteln*, Springer-Verlag, Berlin–Heidelberg.
- Kleinfeld A., Martens A. (Hrsg.) (2018), *CSR und Compliance. Synergien nutzen durch ein integriertes Management*, Springer-Verlag, Berlin–Heidelberg.
- Krasodomska J. (2015), *Sprawozdawczość zintegrowana jako nowy obszar badań naukowych w rachunkowości*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 82 (138), s. 77–92.
- Krukowska M. (2012), *Jak oceniać odpowiedzialność społeczną biznesu?*, Wydawnictwo Naukowe Scriptorium, Opole.
- Lament M. (2019), *Raportowanie niefinansowe a wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń*, CeDeWu, Warszawa.
- Niemiec A. (2019), *Kluczowe mierniki dokonah (KPI) w zarządzaniu organizacją na gruncie równowagi funkcjonalnej*, CeDeWu, Warszawa.
- Perrini F. (2005), *Building a European portrait of corporate social responsibility reporting*, „European Management Journal”, 23 (6), 611–627.
- Peršić M., Halmi L. (2016), *Disclosing non-financial information in companies' reports in Croatia*, „Copernican Journal of Finance & Accounting”, 5 (2), s. 185.
- Rekomendacja Komisji Europejskiej 2001/453/EC z dnia 30 maja 2001 roku w sprawie ujmowania, wyceny i ujawniania informacji na temat środowiska naturalnego w rocznych sprawozdaniach finansowych i w raportach firm, L 178/16;
- Rojek-Nowosielska M. (2017), *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw. Model-diagnoza-ocena*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Rok B. (2013), *Podstawy odpowiedzialności społecznej w zarządzaniu* Poltex, Warszawa.
- Samelak J. (2013), *Zintegrowane sprawozdanie przedsiębiorstwa społecznie odpowiedzialnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Śnieżek E., Krasodomska J., Szadziwska A. (2018), *Informacja niefinansowa w sprawozdawczości przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Nieoczywiste, Łódź.
- Szadziwska A. (2014), *Rachunkowość jako źródło informacji na temat realizacji strategii społecznej odpowiedzialności biznesu*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 75 (131) s. 97–104.
- Szadziwska A., Spigarska E., Majerowska E. (2018), *Dokonywanie ujawnień niefinansowych przez spółki giełdowe w Polsce w świetle zmian wprowadzonych dyrektywą 2014/95/UE*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 99 (155), s. 65–96.
- Walińska E., Bek-Gaik B., Gad J. (2018), *Informacje finansowe i niefinansowe w raporcie zintegrowanym – praktyka spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 100 (156), s. 167–190.
- Węgrzyńska M., Pereira López X., Veiga Carballido M. (2018), *Zakres prezentacji informacji niefinansowych w rocznym sprawozdaniu gospodarstwa rolnego na przykładzie produkcji roślinnej*, „Teoretyczne Zeszyty Rachunkowości”, 100 (156), s. 191–210.
- Wenke M., Gogoll F. (2017), *Unternehmensethik, Nachhaltigkeit und Corporate Social Responsibility: Instrumente zur systematischen Einführung eines Verantwortungsmanagements in Unternehmen*, Kohlhammer Verlag, Stuttgart.
- Żemigala M. (2013), *Społeczna odpowiedzialność biznesu w świetle analiz bibliometrycznych i opinii pracowników na temat równowagi między życiem zawodowym a prywatnym*, Wydawnictwo Naukowe, Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

Akty prawne

- Dyrektywa 2003/51/WE z dnia 18 czerwca 2003 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, banków i innych instytucji finansowych oraz zakładów ubezpieczeń, Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2003.
- Dyrektywa 2006/46/WE Parlamentu Europejskiego I Rady z dnia 14 06 2006 r. zmieniająca dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, 83/349/EWG w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, 86/635/EWG w sprawie rocznych

- i skonsolidowanych sprawozdań finansowych banków i innych instytucji finansowych oraz 91/674/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń, Dz.U. L 224 z 16.8.2006
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE z dnia 28.6.2013 w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG, Dz.U. L 182/19 z 29.06.2013.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22.10.2014 roku zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, Dz.U. UE, L330/1 z 15.11.2014.
- IV dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1978 roku w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, wydana na podstawie art. 54 ust 3 pkt g Traktatu (78/60/EEC) Dz.U. L 222 z 1978 roku.
- Komunikat Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 4 stycznia 2018 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia aktualizacji Krajowego Standardu Rachunkowości Nr 9 Sprawozdanie z działalności, Dz. Urz. Min. Roz. i Fin, z dnia 9.01.2018.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Akt o jednolitym rynku*, Bruksela 13.04.2011 z dnia 13.04.2011, KOM(2011) 206
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów *Odnowiona strategia UE na lata 2011-2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*, z dnia 25.10.2011, KOM(2011) 681.
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 6 lutego 2013 r. w sprawie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw: promowanie interesów społeczeństwa i droga do zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu ożywienia gospodarki (2012/2098(INI).
- Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 25 maja 2016 r zmieniające rozporządzenie w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim, Dz.U. 2016, poz.860.
- Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, Dz.U. 2017, poz. 61.

Źródła internetowe

- Aneks do raportu *Raportowanie informacji niefinansowych za 2017 r. zgodnie z ustawą o rachunkowości – pierwsze doświadczenia i dobre praktyki*,
file:///C:/Users/Wanda/Downloads/20190314_Aneks_do_Raportu%20(3).pdf (dostęp 30.04.2019).
- ISO 26000 *Guidance on social responsibility Norma Międzynarodowa dotycząca społecznej odpowiedzialności*, <https://www.pkn.pl/informacje/2013/09/iso-26000> (dostęp 25.04.019).
- Raportowanie niefinansowe – przegląd rynku GPW*, <http://www.navigatortocapital.pl/raportowanie-niefinansowe-przeglad-rynku/> (dostęp 30.04.2019).
- Raportowanie rozszerzonych informacji niefinansowych za 2017 rok zgodnie z ustawą o rachunkowości – pierwsze doświadczenia i dobre praktyki* (2019), Ministerstwo Finansów, Warszawa, https://www.gov.pl/documents/1079560/1080340/Raport_MF.PDF/1b41abe7-a7db-60a8-4641-cbbb0fb35764 (dostęp 25.04.2019).
- Raporty niefinansowe - wnioski na rok 2019* (2019), <https://seg.org.pl/pl/raporty-niefinansowe-wnioski-na-rok-2019> (dostęp 30.04.2019).
- Wytyczne dotyczące raportowania GRI G4 – wersja polska, Zasady raportowania* s.16-17 i s. 20-83. http://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2016/06/G4-RSPD_PL_27-06-16.pdf (dostęp 30.04.2019).